

BURSA HAVALİSİNİN RENDZİNA TOPRAKLARI

Mesut ÖZUYGUR

Umumi Bilgi

Rendzina toprakları yahut ümüs-karbonat toprakları (4) yumuşak açık renkli ve çok kireçli ana kayalar üzerinde teşekkül eden ve ondan keskin bir çizgi ile ayrılan koyu esmer veya siyah renkli intrazonal topraklardır. Bu toprakların meydana geldiği ana kayalar ekseriya tebeşir, yumuşak kalker, marn ve jipsten ibarettir. Yüksek miktarda organik maddeyi ihtiva eder. Çayır vejetasyonu mahsulü olan bu organik madde Rendzina toprağa bariz koyu rengi verir.

Rendzina toprakları kalsifikasyon hadisesi ile teşekkül etmişlerdir. Bu hadisede toprakta mevcut elemanların yıkanması her ne kadar devam ederse de, yağmur miktarının fazla olmaması dolayısıyla münhal maddelerin topraktan tamamiyle yıkanması temin edilemez ve dolayısıyla Ca ve Mg karbonatlarının suların nüfuz edebildiği bir derinlikte birikmesi ile karşılaşılır. Bu bazlarca toprağın daima beslenmesi aynı zamanda çayır vejetasyonu tarafından da temin edilir. Böylece toprak, mütemadiyen kolloitleri Ca ile meşbu tutacak şekilde Ca bakımından zengin bulunur. Mutedil iklim şartlarının hakim olduğu yerlerde senelik yağış miktarı 600 mm. den fazla değilse burada hakim olan yapıcı toprak hadisesi kalsifikasyondur. Kalsifikasyon hem az yağmurun hem de tabii vejetasyonun müşterek eseridir.

Rendzina toprakları soğuk, sıcak, humit ve semiarit iklimlerde meydana gelirler.

Bu toprakların meydana gelmesine başlıca müessir faktör tebeşir, marn, yumuşak kalker gibi çok kalsiyum ihtiva eden ana kayalardır. Rendzina teşekkülünü teşvik eden tabii vejetasyon çayırdır. Umumiyetle kaide olarak koyu renkli toprak tabakasıyla çok açık renkli olan kaya tabakası arasında keskin bir hudut vardır.

Kalsiyumun bu topraklarda fazla sirkulasyonu sebebiyle, umumiyetle mübadele kompleksi bu elemanla sature edilmiş bir haldedir. Yıkanma dolayısıyla Ca kaybolunca bu takdirde bu topraklar podzolik bir karakter iktisap ederler. Rendzinaların podzollaşma hadisesine mani olan organ-

ik madde akümüülâsyonuna sebep olan, gayri münhal ve sabit humatların teşekkülünü meydana getiren, pH yi yüksek tutan hep Ca dir.

Coğrafi durum

Rendzina topraklar ile kaplı olan Bursa'dan Karacabey'e kadar devam eden ve Apolyont gölünün kuzeyini de içine alan bu saha, dalgalı bir topoğrafya arzeder. Bu sahada bulunan tepelerin rakımı umumiyetle 175 (Kabalık tepe) ile 270 (Çamlı tepe) arasında değişmektedir.

Bu saha 1 /800.000 lik jeoloji haritasında neojen olarak gösterilmiştir. Yumuşak neojen marnları Rendzina topraklarının teşekkülünde büyük rol oynamış ve ana kayayı teşkil etmişlerdir.

Mıntıkada vasatı olarak senede 650 mm. yağmur yağmaktadır. Yağmurun mevsim ve aylar içine dağılışı oldukça muntazamdır. Yani yağışsız ay yoktur. En az yağmur ağustosta yağıp 24 mm.,en çok yağmur

ise aralık ayında yağar ve 86 mm. dir (2). Senelik vasatı hararet 14.3 derecedir. Yazlar mutedil sıcak, kışlar mülâyim ve yağışlıdır.

Yerli vejetasyon: Mer'alık ve yer yer meşe ağaçları, çalı ve fundalıklarla kaplı. Bazı yerlerde seyrek olarak koniforlar mevcut.

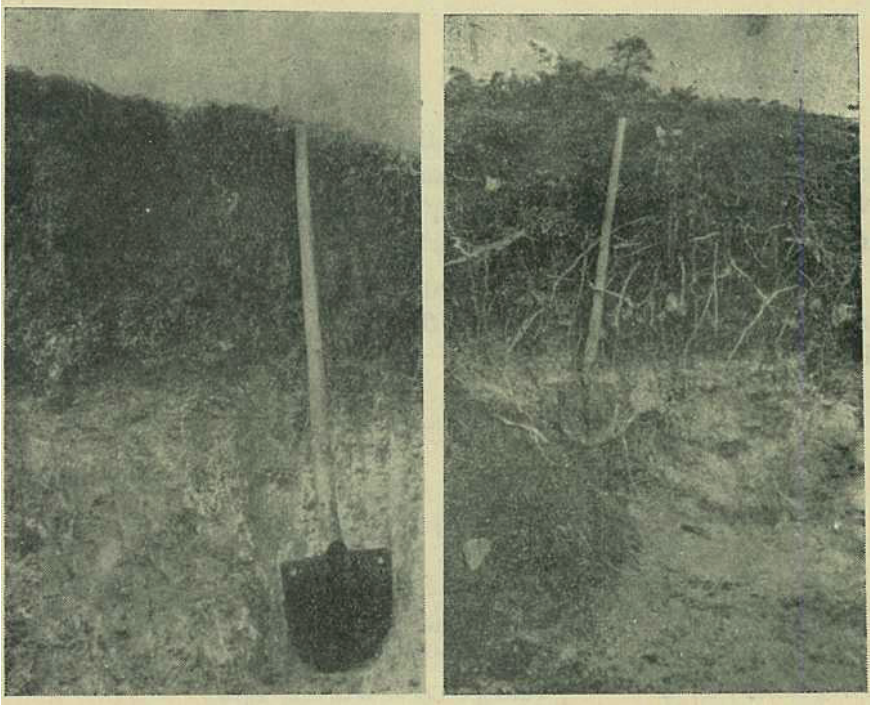
Ana kaya: Umumiyetle yumuşak marnlı kalkerlerden ibarettir.

Toprak

Rendzina toprakları genel olarak yurdumuzun Marmara bölgesinde ve Trakyada ziyadesiyle münteşirdirler. İstanbul'dan Edirneye giden yol üzerinde, keza İzmit-Yalova-Bursa yolu üzerindeki yol yarmalarında tipik rendzina profillerine rastlanmaktadır. Nilüfer ırmağı civarında da bu topraklardan bahsedilmiştir (1).

Fakat Marmara ve Trakya havalisinin en tipik rendzina topraklarına muhakkak ki Bursa ile Apolyont gölü arasındaki geniş sahada raslamak mümkündür. Bu topraklar yol yarmalarında açık renkli yumuşak marnlar üzerinde keskin bir hudutla başlayan siyah renkli profillerile ve ziraat yapılan arazide ise sürülmüş toprağın koyu renkli görünüşü ve yer yer bu tabakanın ince olduğu yerlerde beyaz marnların satıhta lekeler teşkil edecek bir tarzda görülmesiyle derhal dikkati çekerler.

Bu havalide rastlanan rendzina profili umumiyetle şöyledir: (Şekil 1)

(Şekil — 1)

(Şekil — 2)

A_1 — Koyu esmer ve birçok yerlerde hemen hemen siyah renkli, organik maddece zengin A horizonu. Bu kat, killi ve nebat kökleriyle birbirine bağlanmış bir vaziyettedir. Vazih bir strüktürü yoktur. Kalınlığı 20-35 cm. arasında mütehavvildir.

A_2 — Esmer renkli, içinde sık sık marn fragmanlarına raslanan ağır killi tabaka. Kalınlığı 20 cm. Granüler strüktürde.

C— Beyaz renkte ve ana kayayı teşkil eden horizon.

Bu profile mukabil, bazı yerlerde A_1 ve A_2 tabakaları gayet bol miktarda ana kaya fragmanlarını ihtiva ederler. Bu yüzden daha hafif bir tekstüre gösterirler. Şekil (2).

RENDZİNA SOILS OF BURSA REGION

Mesut ÖZUYGUR

Summary

After general principles of the formation of rendzina soils and the prominent influence of parent material over climatogenic characteristics have been briefly discussed, the rendzina development of Bursa region, Western Anatolia explained.

Two profiles almost witli no distinct B horizons, one rich in parent material fragments and the other of finer texture, are described.

BİBLİOGRAFYA

- 1— Birand, S. A. : Nilüfer ırmağının jeolojik, petrografik ve toprak vaziyeti. 1938.
 - 2— Çölaşan, U. E. : Türkiye iklim rehberi. 1946.
 - 3— Jacob, A. : Der Boden. 1949.
 - 4— Joffe, J. S. : Pedology. 1949
 - 5— Kubiena, W. L. : Entwickluogslehre des Bodens. 1948.
 - 6— U. S. Department of
Agriculture 1938
Soils and Men : Yearbook of Agriculture. 1938.
-